

Barnpornografibrottet

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas regeringens förslag i proposition 2009/10:70 *Barnpornografibrottet*. I propositionen förslås främst ändringar i tryckfrihetsförordningen, yttrandefrihetsgrundlagen och brottsbalken. Vissa ändringar föreslås även i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram, lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anlagstaylor och lagen (2007:978) om hemlig rumsavlyssning.

Propositionen innehåller förslag som syftar till att åstadkomma en effektivare bekämpning av barnpornografibrott. I propositionen föreslås en ändring i brottsbalken som innebär att det straffbara området utvidgas för den form av barnpornografibrott som består i att skildra barn i pornografisk bild. Gärningsformen kommer därigenom att utan nuvarande begränsning omfatta alla fall av skildring av fullt pubertetsutvecklade barn under 18 år. Genom ändringar i de bestämmelser i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som undantar barnpornografiska bilder från dessa grundlagars tillämpningsområden möjliggörs ändringarna i brottsbalken. Dessa lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

I propositionen föreslås härutöver bl.a. följande ändringar i brottsbalken. En ny form av straffbar befattning med pornografiska bilder av barn införs. Den nya befattningsformen ska bestå i att någon betraktar en barnpornografisk bild som han eller hon berett sig tillgång till. Vidare föreslås ett förtydligande av de omständigheter som ska kunna medföra att ett barnpornografibrott bedöms som grovt brott. Ändringar föreslås också i reglerna om svensk domsrätt och åtalspreskription i fråga om barnpornografibrott. Lagändringarna i dessa delar föreslås träda i kraft den 1 juli 2010.

Inga följdmotioner har väckts med anledning av propositionen.

Justitieutskottet har yttrat sig över propositionen. I betänkandet behandlas även ett antal motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2008 och 2009 som justitieutskottet har överlämnat till konstitutionsutskottet.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen och föreslår att de antas som vilande. Enligt utskottets mening har regeringens förslag 2 till lag om ändring i brottsbalken ett sådant samband med de föreslagna grundlagsändringarna

att det bör antas först i samband med att riksdagen slutligt antar förslagen till grundlagsändringar. Utskottet föreslår därför att behandlingen i denna del skjuts upp till riksmötet 2010/11.

Utskottet tillstyrker delvis regeringens förslag i övrigt och avstyrker samtliga motioner.

Utskottets ställningstagande har föranlett 1 reservation (s).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Propositionens huvudsakliga innehåll	7
Utskottets överväganden	8
Barnpornografibrottet och grundlagsändringar	8
Övriga lagförslag	13
Reservation	22
Skadestånd vid barnpornografibrott, punkt 1 (s)	22
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	23
Proposition 2009/10:50	23
Proposition 2009/10:70	23
Proposition 2009/10:152	23
Motion från allmänna motionstiden hösten 2008	24
Motion från allmänna motionstiden hösten 2009	24
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	25
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens lagförslag	36
<i>Bilaga 4</i>	
Regeringens lagförslag	38
<i>Bilaga 5</i>	
Utskottets lagförslag	40
<i>Bilaga 6</i>	
Justitieutskottets yttrande	43

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Skadestånd vid barnpornografibrott

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju379 yrkande 19 i denna del.

Reservation (s)

2. Grundlagsförslagen

Riksdagen antar som vilande regeringens förslag till

a) lag om ändring i tryckfrihetsförordningen, och

b) lag om ändring i yttrandefrihetsgrundlagen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:70 punkterna 3 och 4.

3. Ändring den 1 januari 2011 i brottsbalken

Riksdagen beslutar att till 2010/11 års riksmöte skjuta upp behandlingen av regeringens förslag 2 i bilaga 2 till lag om ändring i brottsbalken.

4. Övriga lagförslag

Riksdagen antar

dels regeringens förslag 1 i bilaga 2 till lag om ändring i brottsbalken utom såvitt avser 2 kap. 2 § och 35 kap. 4 § och övergångsbestämmelsen,

dels regeringens förslag till

a) lag om ändring i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram,

b) lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor, och

c) lag om ändring i lagen (2007:978) om hemlig rumsavlyssning, dels utskottets förslag i bilaga 5 till lag om ändring i brottsbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:70 punkterna 5–7, bifaller delvis propositionerna 2009/10:50 i denna del, 2009/10:70 punkt 1 och 2009/10:152 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2008/09:Ju379 yrkande 18 i denna del och 2009/10:Ju410.

Stockholm den 6 maj 2010

På konstitutionsutskottets vägnar

Berit Andnor

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Andnor (s), Per Bill (m), Margareta Cederfelt (m), Morgan Johansson (s), Andreas Norlén (m), Stefan Tornberg (c), Yilmaz Kerimo (s), Cecilia Wigström i Göteborg (fp), Helene Petersson i Stockaryd (s), Björn Leivik (m), Billy Gustafsson (s), Ingvar Svensson (kd), Anna Tenje (m), Marianne Berg (v), Phia Andersson (s), Annie Johansson (c) och Mikael Johansson (mp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2009/10:70 *Barnpornografibrottet* föreslår regeringen att riksdagen bl.a. antar de förslag till lagändringar i brottsbalken, lag om ändring i tryckfrihetsförordningen och lag om ändring i yttrandefrihetsgrundlagen som regeringen lägger fram i nämnda proposition. Regeringens förslag återges i *bilaga 1* och lagförslaget i *bilaga 2*.

Regeringen har i propositionen redogjort för ärendets beredning fram till dess att propositionen beslutades. Regeringen har inhämtat Lagrådets yttrande. Lagrådet har haft synpunkter på lagförslaget, och regeringen har i allt väsentligt följt förslagen.

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Konstitutionsutskottet har berett justitieutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition. Justitieutskottets yttrande återges i *bilaga 6*. Genom sitt yttrande överlämnade justitieutskottet – under förutsättning av konstitutionsutskottets medgivande – tre motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2008 och 2009. Konstitutionsutskottet beslutade den 4 mars 2010 att ta emot motionerna. Förslagen i motionerna framgår av *bilaga 1*.

Vissa lagtekniska samordningar

I den nu aktuella propositionen lämnas ett ändringsförslag i fråga om 35 kap. 4 § brottsbalken (BrB). Denna paragraf var föremål för ändringsförslag även i proposition 2009/10:50 *Avskaffande av preskription för vissa allvarliga brott*. För att uppnå en lagteknisk samordning överlämnade justitieutskottet lagförslaget i denna del till konstitutionsutskottet. Den ändring i brottsbalken som regeringen föreslår i proposition 2009/10:50 finns i *bilaga 3*. Justitieutskottet har i sitt betänkande 2009/10:JuU10 ställt sig bakom den ändring som föreslås i propositionen. I detta betänkande behandlas lagförslaget endast i den del som avser 35 kap. 4 § BrB. Övriga lagförslag i proposition 2009/10:50 har behandlats av kammaren tidigare under våren 2010.

I proposition 2009/10:70 *Barnpornografibrottet* lämnas vidare ett ändringsförslag i fråga om 2 kap. 2 § BrB. Denna paragraf är även föremål för ändringsförslag i proposition 2009/10:152 *Förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel*, som bereds av justitieutskottet (betänkande 2009/10:JuU33). Justitieutskottet har den 4 maj 2010 beslutat att överlämna även denna paragraf till konstitutionsutskottet för lagteknisk samordning. Den ändring av nämnda paragraf som regeringen föreslår i proposition 2009/10:152 återfinns i *bilaga 4*.

Konstitutionsutskottets förslag till ny lydelse av nu aktuella paragrafer återges i *bilaga 5*.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag som syftar till att åstadkomma en effektivare bekämpning av barnpornografibrott.

I propositionen föreslås en ändring i brottsbalken som innebär att det straffbara området utvidgas för den form av barnpornografibrott som består i att skildra barn i pornografisk bild. Gärningsformen kommer därigenom att utan nuvarande begränsning omfatta alla fall av skildring av fullt pubertetsutvecklade barn under 18 år. Genom ändringar i de bestämmelser i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som undantar barnpornografiska bilder från dessa grundlagars tillämpningsområden ska det dessutom klargöras att vad som undantas är det som fortsättningsvis kommer att definieras som barnpornografibrott i brottsbalken. Dessa lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

I propositionen föreslås härutöver bl.a. följande ändringar i brottsbalken. Regeringen föreslår att en ny form av straffbar befattning med pornografiska bilder av barn införs. Den nya befattningsformen ska bestå i att någon betraktar en barnpornografisk bild som han eller hon berett sig tillgång till. Vidare föreslås ett förtydligande av de omständigheter som ska kunna medföra att ett barnpornografibrott bedöms som grovt brott. Ändringar föreslås också i reglerna om svensk domsrätt och åtalspreskription i fråga om barnpornografibrott. Det förra förslaget innebär att kravet på dubbel straffbarhet avskaffas för brott av normalgraden som består i skildring av barn i pornografisk bild och för alla former av grovt barnpornografibrott. Det senare förslaget innebär att tiden för åtalspreskription ska räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år, om brottet är grovt eller av normalgraden och avser skildring av barn i pornografisk bild. Lagändringarna i dessa delar föreslås träda i kraft den 1 juli 2010.

Utskottets överväganden

Barnpornografibrottet och grundlagsändringar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen och föreslår att de antas som vilande. Enligt utskottets mening har regeringens förslag 2 till lag om ändring i brottsbalken ett sådant samband med de föreslagna grundlagsändringarna att det bör antas först i samband med att riksdagen slutligt antar förslagen till grundlagsändringar. Utskottet föreslår att behandlingen i denna del skjuts upp till riksmötet 2010/11. Förslaget innebär att det straffbara området för skildring av barn utvidgas.

Gällande ordning m.m.

Tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen

Enligt 1 kap. 10 § tryckfrihetsförordningen (TF) och 1 kap. 13 § yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) är dessa grundlagar inte tillämpliga på skildringar av barn i pornografisk bild.

I förarbetena uttalas att uttrycket skildring av barn i pornografisk bild motsvarar det som förekommer i straffbestämmelsen om barnpornografibrott i 16 kap. 10 a § brottsbalken (BrB). Av detta ansågs följa att alla sådana bilder av barn som är pornografiska i den meningen att de objektivt sett är straffbara enligt stadgandet i brottsbalken därmed faller utanför grundlagarnas tillämpningsområde (prop. 1997/98:43 s. 151 och 157). Av förarbetena framgår vidare att gränsen för tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde när det gäller pornografiska bilder i viss mån är avhängig bedömningen i det enskilda fallet. Gränsdragningen ska dock alltid göras på grundval av bildinnehållet (prop. 1997/98:43 s. 151 och 157).

Att skildringar av barn i pornografisk bild faller utanför dessa grundlagars tillämpningsområde innebär att grundläggande principer i tryckfrihetslagstiftningen såsom förbudet mot censur och hindrande åtgärder, meddelarskyddet och anonymitetsskyddet inte gäller för skildringar av barn i pornografisk bild (prop. 1997/98:43 s. 309). Undantaget innebär också att rätten att inneha informationsbärare, t.ex. tidningar och filmer, som är förutsatt i TF och YGL, inte gäller som en oinskränkt princip. Inte heller gäller principen om att TF och YGL ska ange förutsättningarna för allt beivrande av missbruk av yttrandefriheten.

Konstitutionsutskottet anförde i sitt betänkande 1997/98:KU19 (s. 17) att det i motioner och i den allmänna debatten hade framförts att regeringens dåvarande förslag om att flytta ut barnpornografibrottet från grundlagarna skulle kunna få oönskade smittoeffekter. Bland annat fördes farhågor fram om att det beroende på opinionen skulle kunna komma att krävas att även andra typer av yttranden lyfts bort från grundlagarna. Utskottet kunde i och för sig instämma i att det fanns en sådan risk. Utskottet ville dock betona att motivet för utdefinieringen av barnpornografi från grundlagarna var unikt. Barnpornografin är, framhöll utskottet, något säregnet i och med att det rör sig om barn. Utskottet framhöll också att de särskilda hänsyn som motiverade ett avsteg från de grundsatser som bär upp TF och YGL enligt utskottets mening inte med någon styrka borde kunna åberopas som skäl för att flytta ut något annat från grundlagarnas tillämpningsområde.

Brottsbalken

Straffbestämmelsen om barnpornografibrott finns i 16 kap. 10 a § BrB och omfattar befattning med bilder i alla slags medier. Det kan således röra sig om bilder i tryckta skrifter likaväl som bilder i film eller videogram eller bilder som görs tillgängliga genom Internet.

Enligt 16 kap. 10 a § första stycket BrB ska den dömas för barnpornografibrott som

1. skildrar barn i pornografisk bild
2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan
3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn
4. förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder
5. innehar en sådan bild av barn.

Det är vidare straffbart att av oaksamhet sprida barnpornografiska bilder, om spridningen sker i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte.

Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år.

Straffet för barnpornografibrott är fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, böter eller fängelse i högst sex månader. För grovt barnpornografibrott döms till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Endast uppsåtliga barnpornografibrott kan bedömas som grova. Vid bedömande av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om det har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barn utsätts för särskilt hänsynslös befattning.

Från det straffbara området undantas gärningar som med hänsyn till omständigheterna anses försvarliga. Förbuden mot skildring och innehav gäller således inte den som tecknar, målar eller på något annat liknande hantverksmässigt sätt framställer en barnpornografisk bild, om bilden inte är avsedd att spridas, överlåtas, upplåtas, förevisas eller på annat sätt göras tillgänglig för andra.

Försök till barnpornografibrott av normalgraden är straffbart liksom försök eller förberedelse till grovt barnpornografibrott (16 kap. 17 § BrB).

Propositionen

Straffbestämmelsens tillämpningsområde utvidgas

Regeringen föreslår att för den form av barnpornografibrott som består i att *skildra* barn i pornografisk bild ska det straffbara området omfatta bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under 18 år. För straffbar skildring av en fullt pubertetsutvecklad person under 18 år ska därmed inte längre krävas att åldern framgår av bilden och omständigheterna kring den.

Som skäl för sitt förslag anför regeringen bl.a. att den som skildrar en underårig och fullt pubertetsutvecklad person i pornografisk bild – till skillnad från den som t.ex. sprider eller innehar en sådan bild – oftast kommer i personlig kontakt med den avbildade. I sådana fall har gärningsmannen, enligt regeringen, möjlighet att fråga den unge om hans eller hennes ålder och även på annat sätt göra en bedömning i frågan.

Regeringen anför att det numera är klarlagt i rättspraxis att den tilltalades vetskap om den avbildades ålder inte kan anses vara en sådan omständighet kring bilden som avses i straffbestämmelsen i dess nu gällande lydelse. Enligt regeringen framstår det inte som försvarbart att den som skildrat en fullt pubertetsutvecklad person i pornografisk bild och då känt till att personen i fråga var under 18 år inte ska kunna fällas till ansvar för barnpornografibrott. Regeringen anför därför att även andra omständigheter än bildens innehåll och det sätt på vilken den presenteras borde kunna vara avgörande för om ett straffbart barnpornografibrott föreligger. Detta kan enligt regeringen åstadkommas genom att det för denna gärningsform föreskrivs att det straffbara området ska omfatta bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad *eller som är under 18 år*. För straffbar skildring av en fullt pubertetsutvecklad person under 18 år skulle det därmed, framhåller regeringen, inte längre krävas att åldern framgår av bilden och omständigheterna kring den.

Regeringens bedömning är att det däremot inte finns tillräckliga skäl att på motsvarande sätt utvidga det straffbara området för övriga former av barnpornografibrott. För t.ex. straffbart innehav bör det därmed även fortsättningsvis krävas att bilden visar en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år.

Som skäl anför regeringen bl.a. att det i princip blir omöjligt för den som t.ex. sprider eller innehar en pornografisk bild av en fullt pubertetsutvecklad person att avgöra om bilden är förbjuden eller inte, om det inte för straffbarhet krävs att åldern ska framgå av bilden och omständigheterna. Regeringen anför vidare att det straffbara området objektivt sett kommer att omfatta alla pornografiska bilder av fullt pubertetsutvecklade personer där någon av de avbildade är under 18 år, utan att myndigheterna har reell möjlighet att ingripa i andra fall än där det helt klart rör sig om barnpornografi. Enligt regeringen kan en sådan klarhet knappast anses finnas annat än när åldern framgår av bilden och omständigheterna kring den. Därför blir det, menar regeringen, i alla andra fall nödvändigt att identifiera personen för att kunna fastställa åldern. En identifiering är enligt regeringen inte bara svår. Det är inte heller säkert att en identifiering innebär att någon kan dömas för barnpornografibrott. Det är en fråga om bevisning.

Till detta ska, anför regeringen, läggas de avgränsningsproblem som ett utvidgat tillämpningsområde kommer att leda till i fråga om sådan laglig vuxenpornografi som kan omfattas av regleringen i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. När det i grundlagsskyddade medier förekommer pornografiska bilder av fullt pubertetsutvecklade personer och åldern inte framgår av bilderna blir det, anser regeringen, omöjligt för enskilda och myndigheter att avgöra om bilden faller inom eller utanför grundlagarnas tillämpningsområde.

För regeringen har dessa skäl sådan styrka att tillämpningsområdet för barnpornografibrott åtminstone inte generellt bör utvidgas till att omfatta alla bilder av fullt pubertetsutvecklade personer under 18 år. Är den avbildades pubertetsutveckling avslutad bör det således för straffbarhet i andra fall än skildringsfallet även fortsättningsvis krävas att åldern framgår av bilden och omständigheterna i övrigt.

Grundlagsändringar

Regeringen föreslår att det genom ändringar i de bestämmelser i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som undantar barnpornografiska bilder från dessa grundlagars tillämpningsområden ska klargöras att vad som undantas är det som fortsättningsvis kommer att definieras som barnpornografibrott i brottsbalken.

Regeringen framhåller att det av motiven framgår att det från TF och YGL undantagna området avses motsvara vad som omfattas av straffbestämmelsen om barnpornografibrott och att alla sådana bilder av barn som är pornografiska i den meningen att de objektivt sett är straffbara enligt brottsbalksstadgande därmed faller utanför grundlagarnas tillämpningsområden. Vad som sägs i motiven till dessa bestämmelser i TF och YGL kan, enligt regeringen, tas till intäkt för att det undantagna området inte avsågs vara större än vad som vid tiden för undantagets tillkomst var kriminaliserat som barnpornografibrott. Regeringen anför vidare att det av motiven

kan utläsas att gränsen för tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämplighet på pornografiska bilder visserligen i någon mån skulle vara avhängig bedömningen i det enskilda fallet, men att gränsdragningen alltid skulle göras på grundval av bildinnehållet. Med den ändring som regeringen nu föreslår skulle detta inte längre gälla, anför regeringen. För detta särskilda fall av skildringsbrottet skulle således, framhåller regeringen, även andra omständigheter än bildens innehåll och det sätt på vilken bilden presenteras kunna vara avgörande för gränsdragningen.

Vad som redovisats om vidden av det undantagna området och principen om bildinnehållets avgörande betydelse leder regeringen till slutsatsen att den utvidgning av straffbestämmelsens tillämpningsområde som regeringen föreslår innebär att avsteg görs från förutsättningar som uppställdes vid grundlagsundantagens tillkomst. Det är därför, menar regeringen, påkallat att ändra de båda undantagen så att det klargörs att vad som faller utanför grundlagarnas tillämpningsområden är det som fortsättningsvis kommer att definieras som barnpornografibrott i brottsbalken.

Enligt regeringen bör därför undantagen i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen ändras så att de i stället för ”skildring av barn i pornografisk bild” talar om ”bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under 18 år”. Undantagens räckvidd kommer därmed – inom ramen för det undantagna området – att bestämmas av straffbestämmelsens lydelse, anför regeringen.

Regeringen anför att detta innebär att det för alla fall av barnpornografibrott – utom skildring i pornografisk bild – av en fullt pubertetsutvecklad person under 18 år även fortsättningsvis kommer att vara så att gränsdragningen för grundlagarnas tillämplighet på pornografiska bilder alltid ska göras på grundval av bildinnehållet. I skildringsfallet kommer däremot även annat än bildens innehåll och det sätt på vilket bilden presenteras att kunna tillmätas betydelse när det ska avgöras var gränsen går för grundlagens tillämpning på en pornografisk bild.

Lagändringarna i dessa delar föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

Utskottets ställningstagande

Regeringen föreslår att för den form av barnpornografibrott som består i att skildra barn i pornografisk bild ska det straffbara området omfatta bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under 18 år. Regeringen har anfört att den som skildrar en underårig person oftast kommer i personlig kontakt med den underårige och därmed har möjlighet att göra en bedömning av den underåriges ålder. Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker förslaget i denna del.

Regeringen föreslår vidare att det genom ändringar i de bestämmelser i TF och YGL som undantar barnpornografiska bilder från dessa grundlagars tillämpningsområden ska klargöras att vad som undantas är det som fortsättningsvis kommer att definieras som barnpornografibrott i brottsbal-

ken. Utskottet vill inledningsvis understryka att undantagen i TF och YGL innebär att grundlagarna tillåter att förfaranden med barnpornografi straffas enligt brottsbalken. Hur långt undantagen sträcker sig framgår av grundlagarna själva. Vad som inom det utrymme som sålunda tas undan från grundlagsskyddet ska straffbeläggas genom vanlig lag avgörs i vanlig ordning av riksdagen. Något krav på samstämmighet mellan grundlagarnas undantag från grundlagsskyddet och straffbarheten i brottsbalken finns inte.

Regeringens förslag innebär att en bestämd åldergräns ska införas för skildringsfallen. Gränsdragningen kommer inte längre, vad avser skildringsfallen, att avgöras enbart på grundval av bildinnehållet utan även andra omständigheter, såsom det avbildade barnets ålder, kan vara avgörande för om bilden är grundlagsskyddad eller inte. Som regeringen anför innebär den av regeringen föreslagna utvidgningen av straffbestämmelsens tillämpningsområde att avsteg görs från de förutsättningar som uppställdes vid grundlagsundantagens tillkomst. Eftersom de avsteg som nu görs från de förutsättningar som uppställdes vid grundlagsundantagens tillkomst begränsas till skildringsfallen kan de enligt utskottet godtas. Utskottet tillstyrker därmed förslaget även i denna del.

Övriga lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker delvis regeringens förslag 1 till lag om ändring i brottsbalken. Förslaget innebär bl.a. att s.k. kvalificerat tittande kriminaliseras och att en ny undantagsregel införs. Utskottet avstyrker två motioner från de allmänna motionstiderna 2008 och 2009.

Jämför reservation (s).

Gällande ordning m.m.

Regeringsformen

Enligt 2 kap. 1 § regeringsformen (RF) är varje medborgare gentemot det allmänna tillförsäkrad informationsfrihet, dvs. friheten att inhämta och mottaga upplysningar samt att i övrigt ta del av andra yttranden. Denna frihet får i den utsträckning som 13–16 §§ medger, begränsas genom lag (2 kap. 12 § RF). Begränsningar får dock göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå ut över vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Enligt

2 kap. 13 § RF får informationsfriheten begränsas med hänsyn till vissa angivna skäl, bl.a. rikets säkerhet. I övrigt får begränsningar av informationsfriheten ske endast om "särskilt viktiga skäl" föranleder det.

Av 2 kap. 10 § RF framgår att straff eller annan brottspåföljd inte får åläggas för gärning som inte var belagd med brottspåföljd när den förövades. Detta förbud mot retroaktiv strafflagstiftning anses emellertid inte hindra att en straffrättslig preskriptionsbestämmelse ges retroaktiv verkan. I detta sammanhang bör det även beaktas att påföljd enligt 12 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken (BrP) inte får ådömas om straff skulle vara att anse som förfallet vid bedömning efter lag som gällde då brottet begicks. Något hinder mot att i lag göra avsteg från regeln finns inte.

Brottsbalken

Preskriptionstiden löper enligt huvudregeln i 35 kap. 4 § första stycket brottsbalken från den dag brottet begicks och dess längd är enligt 35 kap. 1 § bestämd till ett visst antal år beroende på det straff som högst kan följa på brottet. Tillämpat på barnpornografibrottets tre svårhetsgrader leder detta till en preskriptionstid om två år för ringa brott, fem år för brott av normalgraden och tio år för grovt brott.

För vissa särskilt angivna brott ska preskriptionstiden beräknas på annat sätt. Exempelvis gäller för flertalet fall av sexualbrott mot barn att tiden räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år (35 kap. 4 § andra stycket).

Frågan om svensk domstols behörighet regleras i huvudsak i 2 kap. brottsbalken. Av 1 § framgår att svenska domstolar alltid är behöriga att döma över brott som är begångna i Sverige. Därutöver finns en vidsträckt behörighet att döma också över brott som har begåtts utomlands. Den svenska domsrätten omfattar t.ex. i princip alla brott som i utlandet har begåtts av svenska medborgare eller av utlänningar med hemvist i Sverige (2 kap. 2 § första stycket). Vissa begränsningar uppställs dock i denna s.k. extraterritoriella behörighet. En sådan begränsning följer av 2 § andra stycket och innebär att gärningen ska vara straffbar enligt såväl svensk lag som lagen på gärningsorten. Det ska alltså föreligga dubbel straffbarhet.

Från kravet på dubbel straffbarhet har det i svensk rätt gjorts undantag när det gäller vissa utomlands begångna sexualbrott mot barn. Dessa brott, som anges i 2 § fjärde stycket, kan alltså bestraffas i Sverige även om de skulle vara straffria i det land där de begicks. För de aktuella brotten har undantag också gjorts från den annars gällande begränsningen att domstolen inte får döma till påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är föreskrivet för brottet enligt lagen på gärningsorten.

2005 års barnpornografiutredning

Frågan om skadestånd till barn och ungdomar som utsatts för barnpornografibrott behandlades utförligt av 2005 års barnpornografiutredning i betänkandet *Barnet i fokus – En skärpt lagstiftning mot barnpornografi* (SOU 2007:54 s. 324 f.).

Utredningen kom till slutsatsen att barn som är avbildade i en pornografisk bild kan ha rätt till skadestånd vid barnpornografibrott enligt gällande lagstiftning. Detta gäller oavsett vilken gärningsform brottsligheten avser. Utredningen pekade dock på de begränsningar som följer av allmänna skadeståndsrättsliga principer. En sådan begränsning ligger i grundsatsen att enbart beräknliga och i viss mån typiska följder av det skadegörande beteendet ersätts, vilket inom skadeståndsrätten brukar uttryckas som att det ska finnas s.k. adekvat kausalitet mellan det skadegörande beteendet och skadan. Det orsakssamband mellan den brottsliga handlingen och den inträffade skadan som måste finnas för att skadeståndsskyldighet över huvud taget ska föreligga är, framhöll utredningen, i allmänhet svagare ju närmare man kommer den nedre gränsen för vad som är straffbart som barnpornografibrott. Utredningen anförde att det rent generellt föreligger kausalitet som huvudregel vid gärningsformen skildring, men endast undantagsvis vid gärningsformen innehav.

Utredningen framhöll att ett avbildat barn också kan ha rätt till brottsskadeersättning. Enligt utredningens uppfattning får barns behov av ekonomisk kompensation i den här typen av mål anses tillgodosedda med den gällande lagstiftningen. Möjligheterna för det avbildade barnet att få annan ersättning vid barnpornografibrott än skadestånd och brottsskadeersättning borde därför, menade utredningen, inte utökas.

Propositionen

En ny straffbar gärningsform införs

I propositionen föreslår regeringen att en ny straffbar gärningsform införs, som innebär att även den som betraktar en pornografisk bild av barn som han eller hon berett sig tillgång till – utan att för den skull inneha bilden – ska kunna dömas för barnpornografibrott.

Regeringens utgångspunkt är att all befattning med barnpornografiska bilder ska vara kriminaliserad, under förutsättning att den är avsiktlig. Mot denna bakgrund anser regeringen att det är otillfredsställande att det finns straffvärda befattningsformer, bl.a. det som kallas kvalificerat tittande, som inte alls eller bara med svårighet kan inordnas under den befintliga straffbestämmelsen. Det finns därför, menar regeringen, behov av att vidga kriminaliseringens omfång.

Regeringen anför att det när det ska avgöras om en ny gärningsform bör införas först måste beaktas vilka krav som kan följa av den i 2 kap. 1 § RF skyddade informationsfriheten. För regeringen framstår det i och för sig inte som osannolikt att en kriminalisering av tittande kan leda till

att enskilda låter bli att t.ex. söka efter laglig pornografi av rädsla att få del av barnpornografiskt material. Regeringen anför dock att informationsfriheten får begränsas om det föreligger ”särskilt viktiga skäl”. Att skydda barn från att utsättas för de kränkningar som följer av barnpornografibrott är, enligt regeringens mening, ett sådant skäl. Regeringen har funnit att den nya gärningsformen i viss utsträckning inskränker rätten att ta del av laglig vuxenpornografi, men att denna inskränkning är proportionerlig med hänsyn till det viktiga intresse som föranlett den.

Förtydligande av de omständigheter som gör brottet grovt

I propositionen föreslår regeringen vidare ett förtydligande av vilka omständigheter som ska kunna medföra att barnpornografibrott bedöms som grovt brott. Som ersättning för det nuvarande kriteriet att brottet avsett bilder där barn utsätts för särskilt hänsynslös behandling ska som nya kriterier vid bedömningen av vad som utgör grovt barnpornografibrott anges att brottet avsett bilder där barnen är särskilt unga, utsätts för våld eller tvång eller utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt.

Som skäl för sitt förslag i denna del anger regeringen att det är relativt sällan som domstolarna dömer för grovt barnpornografibrott och att enhetlighet i tillämpningen inte alltid kan spåras. Regeringen anför att det är särskilt angeläget att motverka efterfrågan på barnpornografiska bilder som skildrar grova övergrepp. Ett annat överordnat intresse måste, enligt regeringen, vara att skapa förutsättningar för en enhetlig och tydlig rättstillämpning. Mot denna bakgrund framstår det, menar regeringen, som påkallat att förtydliga vad som avses med att brottet avsett bilder där barn utsätts för särskilt hänsynslös behandling.

Preskriptionstiden förlängs i vissa fall

Regeringen föreslår att när ett barnpornografibrott av normalgraden eller ett grovt barnpornografibrott avser skildring av barn i pornografisk bild ska preskriptionstiden räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år. Detsamma ska gälla vid försök till sådana brott.

Regeringens förslag innebär en särreglering av skildringsfallet, och regeringen anser att en sådan särbehandling är påkallad i preskriptionshänseende. Som skäl för sitt förslag anför regeringen att skildring av barn i pornografisk bild är den form av barnpornografibrott som rymmer det starkaste inslaget av utnyttjande och att gärningen i det avseendet får anses jämförbar med sexualbrott riktade mot barn. Barnpornografibrott som består i skildring av barn i pornografisk bild innefattar, enligt regeringen, en allvarlig kränkning av barn. Inte sällan upptäcks de också först efter lång tid, eftersom barnen av olika skäl inte förmår berätta om händelserna förrän de blir äldre och uppnår större mognad och självständighet. En förlängd preskriptionstid skulle, framhåller regeringen, träffa just de fall av

barnpornografibrott där skyddet av det enskilda barnet är det starkast framträdande intresset. Likaså skulle man på så sätt fånga in de gärningar som typiskt sett har ett högre straffvärde.

Kravet på dubbel straffbarhet avskaffas i vissa fall

I propositionen lämnar regeringen förslag som innebär att det vid barnpornografibrott av normalgraden som består i skildring av barn i pornografisk bild och vid grovt brott oavsett gärningsform inte längre ska uppställas krav på dubbel straffbarhet för att svensk domstol ska kunna döma över utomlands begångna brott. Detsamma ska gälla vid försök till sådana brott. Inte heller ska svensk domstol vid dessa brott vara förhindrad att döma till påföljd som är strängare än vad som är föreskrivet på gärningsorten.

Som skäl för sitt förslag anför regeringen bl.a. att barnpornografibrottets olika gärningsformer innebär att barn kan komma att kränkas i en omfattning som inte nämnvärt avviker från vad som är fallet vid sexualbrott. Mot denna bakgrund ter det sig, enligt regeringen, befogat att även vissa av dessa gärningar undantas från kravet på dubbel straffbarhet. Därigenom motverkas den sexuella exploatering av barn som kan förekomma vid turism och resande och förhindras att barnpornografibrott straffritt kan begås av t.ex. svenska medborgare under vistelse i länder där handlandet inte är straffbelagt.

Undantag från det straffbara området

I propositionen föreslår regeringen även ett undantag från det straffbara området. Enligt regeringens förslag ska den som – utan att det rör sig om grovt brott – framställer en pornografisk bild av barn inte träffas av förbudet mot skildring och innehav, om skillnaden i ålder och utveckling mellan den avbildade och den som framställer bilden är ringa och omständigheterna i övrigt inte påkallar att ansvar döms ut.

Skälen för regeringens förslag är följande. Även skildring och innehav av det som regeringen kallar relationsbilder träffas av straffbestämmelsen om barnpornografibrott, trots att handlingarna många gånger, enligt regeringen, kan framstå som mindre straffvärda. Syftet med undantagsregeln är att från det straffbara området undanta vissa mindre straffvärda fall som har sitt upphov i att barn av obetänksamhet begår barnpornografibrott. Enligt regeringen bör det finnas en möjlighet att avstå från ansvarsutkrävande bl.a. i det fallet att två unga människor inom ramen för en relation enas om att avbilda sitt sexuella umgänge. Behovet av ett sådant undantag från förbudet mot skildring framstår enligt regeringen som påtagligt i ljuset av den utvidgning av det straffbara området som regeringen föreslår i propositionen.

När det gäller det efterföljande innehavet av en på ett sådant sätt framställd relationsbild ställer sig dock frågan om införande av undantag, enligt regeringen, något annorlunda. Innehav av en barnpornografisk bild anses vara ett fortlöpande brott, vilket innebär att brottet begås så länge som bil-

den finns i innehavarens besittning. Regeringen anför bl.a. att om en alltför statisk regel om undantag från det straffbara området infördes och förutsättningar för tillämpning i ett enskilt fall ansågs föreligga, kunde ett sådant innehav därmed vara straffritt inte bara när innehavaren var 17 år utan också när han eller hon vid 27 års ålder innehade samma bild. Regeringen ser betänkligheter med detta. Problemet undviks dock enligt regeringen genom att undantaget kompletteras med en möjlighet att trots allt döma till ansvar, om detta skulle vara påkallat av omständigheterna i övrigt.

Regeringens slutsats är att det i de berörda fallen bör finnas en regel som innebär att förbuden mot skildring och innehav i vissa fall inte ska gälla den som framställer en pornografisk bild av barn. En första förutsättning är dock att det inte får vara fråga om grovt brott. Vidare bör det, enligt regeringen, vara ett krav att den som begått gärningen bara får vara obetydligt äldre och ha kommit obetydligt längre i utvecklingen än den som skildras i bilden. Inte heller i övrigt får det finnas omständigheter som gör det påkallat att ansvar döms ut.

Lagändringarna i samtliga dessa delar föreslås träda i kraft den 1 juli 2010.

Justitieutskottets yttrande

Justitieutskottet har avgett ett yttrande som återfinns i bilaga 6. Justitieutskottet yttrar sig dels över propositionen i de delar som berör utskottets beredningsområde, dels över tre motionsyrkanden från de allmänna motions-tiderna 2008 och 2009. Motionsyrkandena överlämnades till konstitutionsutskottet, under förutsättning av utskottets medgivande. Konstitutionsutskottet beslutade den 4 mars 2010 att ta emot dessa motioner.

I motion 2008/09:Ju379 (s) yrkande 18 (delvis) framförs ett yrkande om att barnpornografilagen bör skärpas. Vidare framförs i yrkande 19 (delvis) att det behövs bättre möjligheter till skadestånd för barn och ungdomar som utsatts för barnpornografi. I motion 2009/10:Ju410 (c, m, fp, kd, v, mp) begärs att kravet på dubbel straffbarhet för barnpornografibrott tas bort.

I sitt yttrande anför justitieutskottet bl.a. att utskottet delar regeringens uppfattning att det nu finns anledning att överväga lagstiftningsåtgärder för att öka kriminaliseringens effektivitet och att det även i övrigt finns vägande skäl för en reform på barnpornografibrottets område. I detta sammanhang bör, enligt justitieutskottet, särskilt framhållas den teknikutveckling som ständigt pågår på informationsteknologins område och som inneburit att det blivit både billigare och enklare att framställa, sprida, ta del av och lagra barnpornografiska bilder.

Utskottet instämmer i regeringens överväganden avseende förslaget om skildring av barn i pornografisk bild och vill i likhet med regeringen betona att en person vars pubertetsutveckling är avslutad men som ännu inte fyllt 18 år tillfogas en lika allvarlig integritetskränkning av att skildras i bild som den som är mindre kroppsligt utvecklad och i samma ålder.

Utskottet ställer sig bakom regeringens uppfattning att det är otillfredsställande att det finns straffvärda befattningsformer, exempelvis kvalificerat tittande, som inte alls eller bara med svårighet kan inordnas under den befintliga straffbestämmelsen. Utskottet välkomnar därför förslaget att även den som betraktar en pornografisk bild som han eller hon, utan att inneha bilden, berett sig tillgång till ska kunna dömas för barnpornografibrott.

Enligt utskottets uppfattning är regeringens förslag om vad som ska gälla vid bedömningen av vad som utgör grovt barnpornografibrott väl avvägt.

När det gäller frågan om preskription i skildringsbrotten anför utskottet bl.a. att en förlängd preskriptionstid enligt utskottets uppfattning kommer att träffa just de fall av barnpornografibrott där skyddet av det enskilda barnet är det starkast framträdande intresset. Utskottet ställer sig därför bakom förslaget att när ett barnpornografibrott av normalgraden eller ett grovt barnpornografibrott avser skildring av barn i pornografisk bild ska preskriptionstiden räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år och att detsamma ska gälla vid försök till sådana brott. Av de skäl som regeringen anför ska dock den nya bestämmelsen inte tillämpas om en från brottstidpunkten beräknad preskriptionstid skulle löpa ut senare än den som beräknas från 18-årsdagen. När det gäller frågan om den nya preskriptionsbestämmelsen ska gälla retroaktivt anför utskottet att de skäl som regeringen anför i det nu aktuella ärendet är av sådan tyngd att lagändringen bör ges retroaktiv verkan.

Regeringen föreslår att det vid barnpornografibrott av normalgraden som består i skildring av barn i pornografisk bild och vid grovt brott oavsett gärningsform inte längre ska uppställas krav på dubbel straffbarhet för att svensk domstol ska kunna döma över brott som begåtts utomlands. Detsamma ska gälla vid försök till sådana brott. Inte heller ska svensk domstol vid dessa brott vara förhindrad att döma till påföljd som är strängare än vad som är föreskrivet på gärningsorten. Utskottet välkomnar regeringens initiativ i denna del och noterar att motion 2009/10:Ju410 är tillgodosedd med förslaget. Konstitutionsutskottet bör därför avstyrka motionen.

Enligt justitieutskottets uppfattning är den av regeringen föreslagna undantagsregeln väl avvägd.

När det gäller motion 2008/09:Ju379 yrkande 19 (delvis) om skadestånd till barn och ungdomar som utsatts för barnpornografibrott hänvisar utskottet till 2005 års barnpornografiutredning. Enligt utredningen kan barn som är avbildade i en pornografisk bild ha rätt till skadestånd vid barnpornografibrott enligt gällande lagstiftning. Utskottet ställer sig bakom denna bedömning och föreslår att konstitutionsutskottet avstyrker motionsyrkandet.

Sammanfattningsvis anser justitieutskottet att konstitutionsutskottet bör tillstyrka propositionen i de delar som har behandlats av justitieutskottet. Motionen 2008/09:Ju379 yrkande 18 (delvis) får anses tillgodosedd med förslagen i propositionen. Även denna motion bör avstyrkas av konstitutionsutskottet.

Till yttrandet har fogats en avvikande mening (s) om avsaknaden av förslag i propositionen om att förbättra möjligheterna till skadestånd för barn och ungdomar som utsatts för barnpornografibrott.

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslår att en ny straffbar gärningsform införs som innebär att även den som betraktar en pornografisk bild av barn som han eller hon har berett sig tillgång till – utan att inneha bilden – ska kunna dömas för barnpornografibrott. Utskottet är medvetet om att en sådan kriminalisering av kvalificerat tittande kan leda till att enskilda låter bli att söka efter t.ex. laglig vuxenpornografi, vilket således innebär en begränsning av informationsfriheten. Informationsfriheten får dock begränsas med hänsyn bl.a. till särskilt viktiga skäl. Ett sådant skäl är intresset av att skydda barn från att utsättas för de kränkningar som följer av barnpornografibrott. En begränsning får emellertid inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som föranlett den. Regeringen har ansett att den föreslagna inskränkningen av informationsfriheten är proportionerlig med hänsyn till det viktiga intresse som föranlett den, nämligen intresset att skydda barn från att utsättas för de kränkningar som följer av barnpornografi. Utskottet anser att denna avvägning kan godtas.

När det gäller definitionen av kvalificerat tittande vill utskottet påpeka att de rekvisit som ställs upp enligt sin ordalydelse träffar förfaranden som i hög grad skiljer sig åt vad avser straffvärde. Till synnerligen straffvärda förfaranden får anses höra att erlagga betalning för att få titta på barnpornografiska bilder eller att delta i ett s.k. elektroniskt forum där barnpornografiska bilder förekommer. Förfaranden som i många fall får anses vara mindre straffvärda, och kanske i vissa fall saknar straffvärde, innefattar till exempel att straffmyndiga barn bereder sig tillgång till och betraktar bilder av barn som är jämbördiga i ålder och utveckling, särskilt om det rör sig om bilder som det avbildade barnet självt publicerat på sin hemsida eller på ett s.k. socialt nätverks hemsida eller om det avbildade barnet uppmanat det betraktande barnet att bereda sig tillgång till och betrakta bilderna. De olika rekvisitens närmare innebörd, och därmed de exakta gränserna för det straffbara området, får preciseras i rättstillämpningen.

Justitieutskottet har ställt sig bakom regeringens förslag om preskription. Konstitutionsutskottet delar justitieutskottets uppfattning. När det gäller frågan om den nya preskriptionsbestämmelsen ska gälla även brott som har begåtts före ikraftträdandet har justitieutskottet ansett att de skäl som

regeringen anför i det nu aktuella ärendet är av sådan tyngd att lagändringen i denna del bör ges retroaktiv verkan. Konstitutionsutskottet delar justitieutskottets bedömning även i denna del.

Justitieutskottet välkomnar regeringens initiativ i fråga om dubbel straffbarhet. Konstitutionsutskottet delar justitieutskottets bedömning och tillstyrker förslaget i denna del. Därmed avstyrks motion 2009/10:Ju410 (c, m, fp, kd, v, mp).

Regeringen föreslår att en ny undantagsregel ska införas. Som utveckling av justitieutskottets ställningstagande avseende denna del noterar konstitutionsutskottet, liksom regeringen, att innehav av en barnpornografisk bild är ett fortlöpande brott, vilket innebär att brottet begås så länge bilden finns i innehavarens besittning. En viktig fråga är hur man ska se på ansvarsfriheten över tid om en underårig person behåller barnpornografiska bilder, som framställs och innehas i enlighet med rekvisiten i undantagsregeln (s.k. relationsbilder), upp i vuxen ålder. Konstitutionsutskottet konstaterar att det framgår av paragrafens ordalydelse att innehavets eventuella straffvärde måste bedömas med hänsyn till samtliga omständigheter. Syftet med en gärning är typiskt sett en viktig omständighet.

När det gäller skadestånd till barn som utsatts för barnpornografi har 2005 års barnpornografiutredning funnit att barn kan ha rätt till skadestånd och brottsskadeersättning enligt gällande lagstiftning. Regeringen har inte lagt fram några förslag i denna del och justitieutskottet har ställt sig bakom utredningens bedömning. Konstitutionsutskottet delar justitieutskottets bedömning och avstyrker motion 2008/09:Ju379 (s) yrkande 19 (delvis).

Med det nu anförda tillstyrker utskottet propositionen. Motion 2008/09:Ju379 (s) yrkande 18 (delvis) får, såsom justitieutskottet anför i sitt yttrande, anses tillgodosedd med förslagen i propositionen och avstyrks.

Reservation

Skadestånd vid barnpornografibrott, punkt 1 (s)

av Berit Andnor (s), Morgan Johansson (s), Yilmaz Kerimo (s), Helene Petersson i Stockaryd (s), Billy Gustafsson (s) och Phia Andersson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ju379 yrkande 19 i denna del.

Ställningstagande

Regeringens proposition om barnpornografibrottet innehåller inga förslag för att förbättra möjligheterna till skadestånd för barn och ungdomar som utsatts för barnpornografibrott. Enligt vår mening är detta en brist, och regeringen bör snarast återkomma med förslag även i denna del.

Detta anser vi att riksdagen bör ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2009/10:50

Proposition 2009/10:50 Avskaffande av preskription för vissa allvarliga brott:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken.

Lagförslaget behandlas såvitt avser 35 kap. 4 §.

Proposition 2009/10:70

Proposition 2009/10:70 Barnpornografibrottet:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i yttrandefrihetsgrundlagen.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:978) om hemlig rumsavlyssning.

Proposition 2009/10:152

Proposition 2009/10:152 Förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.
- Lagförslaget behandlas såvitt avser 2 kap. 2 §.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:Ju379 av Mona Sahlin m.fl. (s):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skärpa människohandels- och barnpornografilagen.
Yrkandet behandlas i den del som avser barnpornografi.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skadestånd till barn och ungdomar som utsätts för människohandel eller barnpornografi.
Yrkandet behandlas i den del som avser barnpornografi.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:Ju410 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (c, m, fp, kd, v, mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort kravet på dubbel straffbarhet för barnpornografibrott.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

I proposition 2009/10:70 framlagda lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att nuvarande 16 kap. 10 b och 10 c §§ ska betecknas 16 kap. 10 c och 10 d §§,

dels att 2 kap. 2 §, 16 kap. 10 a, 17 och 19 §§ samt 35 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det i balken ska införas en ny paragraf, 16 kap. 10 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §¹

För brott som begåtts utom riket döms efter svensk lag och vid svensk domstol, om brottet begåtts

1. av svensk medborgare eller av utlänning med hemvist i Sverige,

2. av utlänning utan hemvist i Sverige, som efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här i riket eller som är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare och finns här, eller

3. av annan utlänning som finns här i riket och på brottet enligt svensk lag kan följa fängelse i mer än sex månader.

Första stycket gäller inte, om gärningen är fri från ansvar enligt lagen på gärningsorten eller om den begåtts inom område som inte tillhör någon stat och enligt svensk lag svårare straff än böter inte kan följa på gärningen.

I fall som avses i denna paragraf får inte dömas till påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är stadgat för brottet enligt lagen på gärningsorten.

De inskränkningar av svensk domsrätt som anges i andra och tredje styckena gäller inte för brott som avses i 6 kap. 1–6 §§, 8 § tredje stycket och 12 § eller försök till sådana brott, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

De inskränkningar av svensk domsrätt som anges i andra och tredje styckena gäller inte för brott som avses i 6 kap. 1–6 §§, 8 § tredje stycket och 12 § eller försök till sådana brott, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år. *Inte heller gäller inskränkningarna för brott som avses i 16 kap. 10 a § första stycket 1 och femte stycket eller försök till sådana brott.*

¹ Senaste lydelse 2005:90.

16 kap.
10 a §²

Den som

1. skildrar barn i pornografisk bild,
2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan,
3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn,
4. förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder, eller
5. innehar en sådan bild av barn

döms för barnpornografibrott till fängelse i högst två år *eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.*

5. innehar en sådan bild av barn *eller betraktar en sådan bild som han eller hon berett sig tillgång till* döms för barnpornografibrott till fängelse i högst två år.

Är ett brott som avses i första stycket ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år.

Den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte av oaksamhet sprider en sådan bild som avses i första stycket, döms som sägs där.

Är brott som avses i första stycket att anse som grovt *skall dömas* för grovt barnpornografibrott till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt *skall* särskilt beaktas om det har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där *barn utsätts för särskilt hänsynslös behandling.*

Förbuden mot skildring och innehav gäller inte den som tecknar, målar eller på något annat liknande hantverksmässigt sätt framställer en sådan bild som avses i för-

Den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte av oaksamhet sprider en sådan bild som avses i första stycket, döms som sägs där *eller i andra stycket.*

Är brott som avses i första stycket att anse som grovt, *döms* för grovt barnpornografibrott till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt *ska* särskilt beaktas om det har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där *bar-nen är särskilt unga, utsätts för våld eller tvång eller utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt.*

² Senaste lydelse 2005:90.

sta stycket, om bilden inte är avsedd att spridas, överlätas, upplätas, förevisas eller på annat sätt göras tillgänglig för andra. Även i andra fall skall en gärning inte utgöra brott, om gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig.

10 b §

Förbuden i 10 a § mot skildring och innehav gäller inte den som enligt första eller andra stycket i den paragrafen framställer en pornografisk bild av barn, om skillnaden i ålder och utveckling mellan den avbildade personen och den som framställer bilden är ringa och omständigheterna i övrigt inte påkallar att ansvar döms ut.

Inte heller gäller förbuden den som tecknar, målar eller på något annat liknande hantverksmässigt sätt framställer en sådan bild, om bilden inte är avsedd att spridas, överlätas, upplätas, förevisas eller på annat sätt göras tillgänglig för andra.

Även i andra fall ska en gärning inte utgöra brott, om gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig.

17 §³

För förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja myteri döms till ansvar enligt vad som sägs i 23 kap. Detsamma *skall* gälla försök eller förberedelse till grovt dobbleri, försök till sådant barnpornografibrott som avses i 10 a § första stycket, *om det inte är ringa*, och försök eller förberedelse till grovt barnpornografibrott.

För förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja myteri döms till ansvar enligt vad som sägs i 23 kap. Detsamma *ska* gälla försök eller förberedelse till grovt dobbleri, försök till sådant barnpornografibrott som avses i 10 a § första stycket och försök eller förberedelse till grovt barnpornografibrott.

³ Senaste lydelse 1998:1444.

19 §⁴

Allmänt åtal för brott som avses i 10 c § får väckas endast efter medgivande av Statens biografbyrå. I fråga om brott som avses i 10 b § skall Statens biografbyrå yttra sig innan allmänt åtal väcks såvitt avser rörliga bilder i filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar.

Allmänt åtal för brott som avses i 10 d § får väckas endast efter medgivande av Statens biografbyrå. I fråga om brott som avses i 10 c § ska Statens biografbyrå yttra sig innan allmänt åtal väcks såvitt avser rörliga bilder i filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar.

35 kap.

4 §⁵

De i 1 § bestämda tiderna skall räknas från den dag brottet begicks. Förutsätts för ådömande av påföljd att viss verkan av handlingen inträtt, skall tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.

Vid brott som avses i 6 kap. 4–6 §§ och 8 § tredje stycket eller försök till sådana brott skall de i 1 § bestämda tiderna räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt arton år. Detsamma skall gälla vid brott som avses i 6 kap. 1–3 och 12 §§ eller försök till sådana brott om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

Om vid bokföringsbrott, som ej är ringa, den bokföringsskyldige inom fem år från brottet har försatts i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar, skall tiden räknas från den dag då detta skedde. Om den bok-

De i 1 § bestämda tiderna ska räknas från den dag brottet begicks. Om det förutsätts att en viss verkan av handlingen ska ha inträtt innan en påföljd får dömas ut, ska tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.

Vid brott som avses i följande bestämmelser ska de i 1 § bestämda tiderna räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt arton år:

1. 6 kap. 4–6 §§ och 8 § tredje stycket eller försök till sådana brott,

2. 6 kap. 1–3 och 12 §§ eller försök till sådana brott, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,

3. 16 kap. 10 a § första stycket och femte stycket eller försök till sådana brott, om brottet avser skildring av barn i pornografisk bild och en tillämpning av första stycket inte leder till att möjligheten att döma ut påföljd bortfaller senare.

Vid bokföringsbrott som inte är ringa ska tiden räknas från den dag då den bokföringsskyldige har försatts i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar, om detta skett inom fem år från brottet. Om den bokförings-

⁴ Senaste lydelse 2004:1072.

⁵ Senaste lydelse 2005:90.

föringsskyldige inom fem år från brottet blivit föremål för skatte- eller taxeringsrevision, *skall* tiden räknas från den dag då revisionen beslutades.

skyldige inom fem år från brottet blivit föremål för skatte- eller taxeringsrevision, *ska* tiden räknas från den dag då revisionen beslutades.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.
2. Bestämmelsen i 35 kap. 4 § andra stycket tillämpas även på brott som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 10 a § brottsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt avsnitt 2.1

Föreslagen lydelse

16 kap.

10 a §

Den som

1. skildrar barn i pornografisk bild,
2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan,
3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn,
4. förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder, eller
5. innehar en sådan bild av barn eller betraktar en sådan bild som han eller hon berett sig tillgång till

döms för *barnpornografibrott* till fängelse i högst två år.

Är ett brott som avses i första stycket ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, *när det framgår av bilden och omständigheterna kring den*, är under 18 år.

Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under arton år. *Är pubertetsutvecklingen fullbordad, ska ansvar för gärning enligt första stycket 2–5 dömas ut bara om det av bilden och omständigheterna kring den framgår att den avbildade personen är under arton år.*

Den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte av oaktksamhet sprider en sådan bild som avses i första stycket, döms som sägs där eller i andra stycket.

Är brott som avses i första stycket att anse som grovt, döms för *grovt barnpornografibrott* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömande av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barnen är särskilt unga, utsätts för våld eller tvång eller utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

3 Förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 10 § tryckfrihetsförordningen¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

10 §

Denna förordning är inte tillämplig på *skildring av barn i pornografisk bild*.

Denna förordning är inte tillämplig på *pornografiska bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under arton år*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

¹ Tryckfrihetsförordningen omtryckt 2002:908.

4 Förslag till lag om ändring i yttrandefrihetsgrundlagen

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 13 § yttrandefrihetsgrundlagen¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Grundlagen är inte tillämplig på
*skildring av barn i pornografisk
bild.*

Föreslagen lydelse

1 kap.

13 §

Grundlagen är inte tillämplig på
*pornografiska bilder av personer
vars pubertetsutveckling inte är
fullbordad eller som är under ar-
ton år.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

¹ Yttrandefrihetsgrundlagen omtryckt 2002:909.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram

Härigenom föreskrivs att 10 och 13 §§ lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

Biografbyrån utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag samt av 16 kap. 10 b och 10 c §§ brottsbalken när det gäller rörliga bilder. Byrån *skall* därvid verka för att överträdelser av bestämmelserna beivras.

Byrån får uppdra åt därtill lämpade personer att utöva tillsyn för byråns räkning.

Biografbyrån utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag samt av 16 kap. 10 c och 10 d §§ brottsbalken när det gäller rörliga bilder. Byrån *ska* därvid verka för att överträdelser av bestämmelserna beivras.

13 §

Om det kan antas att en framställning sprids i strid med 16 kap. 10 b § brottsbalken, får biografbyrån utan ersättning ta hand om ett exemplar för kontroll under högst 24 timmar. Om det finns särskilda skäl, får tiden utsträckas, dock längst till fem dygn.

Om det kan antas att en framställning sprids i strid med 16 kap. 10 c § brottsbalken, får biografbyrån utan ersättning ta hand om ett exemplar för kontroll under högst 24 timmar. Om det finns särskilda skäl, får tiden utsträckas, dock längst till fem dygn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Om en användare sänder in ett meddelande till en elektronisk anslagstavla *skall* den som tillhandahåller tjänsten ta bort meddelandet från tjänsten eller på annat sätt förhindra vidare spridning av meddelandet, om

1. meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna i 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling, 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp, 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott eller 16 kap. 10 b § brottsbalken om olaga våldsskildring, eller

2. det är uppenbart att användaren har gjort intrång i upphovsrätt eller i rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk genom att sända in meddelandet.

För att kunna fullgöra sin skyldighet enligt första stycket har den som tillhandahåller tjänsten rätt att ta del av meddelanden som förekommer i tjänsten.

Skyldigheten enligt första stycket och rätten enligt andra stycket gäller också den som på tillhandahållarens uppdrag har uppsikt över tjänsten.

Föreslagen lydelse

5 §

Om en användare sänder in ett meddelande till en elektronisk anslagstavla *ska* den som tillhandahåller tjänsten ta bort meddelandet från tjänsten eller på annat sätt förhindra vidare spridning av meddelandet, om

1. meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna i 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling, 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp, 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott eller 16 kap. 10 c § brottsbalken om olaga våldsskildring, eller

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:978) om hemlig rumsavlyssning

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2007:978) om hemlig rumsavlyssning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Hemlig rumsavlyssning får användas vid förundersökning om

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år,

2. andra brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i fyra år och det är fråga om

a) människohandel enligt 4 kap. 1 a § brottsbalken,

b) våldtäkt enligt 6 kap. 1 § första eller andra stycket brottsbalken,

c) grovt sexuellt tvång enligt 6 kap. 2 § tredje stycket brottsbalken,

d) våldtäkt mot barn enligt 6 kap. 4 § första eller andra stycket brottsbalken,

e) grovt sexuellt övergrepp mot barn enligt 6 kap. 6 § andra stycket brottsbalken,

f) grovt utnyttjande av barn för sexuell posering enligt 6 kap. 8 § tredje stycket brottsbalken,

g) grovt koppleri enligt 6 kap. 12 § tredje stycket brottsbalken,

h) grov utpressning enligt 9 kap. 4 § andra stycket brottsbalken,

i) grovt barnpornografibrott enligt 16 kap. 10 a § *fjärde* stycket brottsbalken, i) grovt barnpornografibrott enligt 16 kap. 10 a § *femte* stycket brottsbalken,

j) grovt övergrepp i rättssak enligt 17 kap. 10 § andra stycket brottsbalken,

k) grovt narkotikabrott enligt 3 § narkotikastrafflagen (1968:64), eller

l) grov narkotikasmuggling enligt 6 § tredje stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

3. försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott som avses i 1 eller 2, om sådan gärning är belagd med straff och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i fyra år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

BILAGA 3

Regeringens lagförslag

I proposition 2009/10:50 framlagda lagförslag. I detta betänkande behandlas lagförslaget endast såvitt avser 35 kap. 4 § BrB

1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att 35 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det i balken ska införas en ny paragraf, 35 kap. 2 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.

2 §¹

Bestämmelserna i detta kapitel om bortfallande av påföljd gäller inte för

1. mord eller dråp enligt 3 kap. 1 eller 2 §,

2. folkrättsbrott enligt 22 kap. 6 § andra stycket,

3. folkmord enligt 1 § lagen (1964:169) om straff för folkmord,

4. terroristbrott enligt 3 § 1 eller 2 jämförd med 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, eller

5. försök till brott som avses i 1, 3 eller 4.

Har någon begått brott som avses i första stycket innan han eller hon fyllt tjugoett år, gäller dock bestämmelserna om bortfallande av påföljd i detta kapitel.

4 §²

De i 1 § bestämda tiderna *skall* räknas från den dag brottet begicks. *Förutsätts för ådömande av påföljd att viss verkan av handlingen inträtt, skall tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.*

Vid brott som avses i 6 kap. 4–6 §§ och 8 § tredje stycket eller

De i 1 § bestämda tiderna *ska* räknas från den dag brottet begicks. *Om det förutsätts att en viss verkan av handlingen ska ha inträtt innan en påföljd får dömas ut, ska tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.*

Vid brott som avses i 6 kap. 4–6 §§ och 8 § tredje stycket eller

¹ Tidigare 2 § upphävd genom 1975:667.

² Senaste lydelse 2005:90.

försök till sådana brott *skall* de i 1 § bestämda tiderna räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt arton år. Detsamma *skall* gälla vid brott som avses i 6 kap. 1–3 och 12 §§ eller försök till sådana brott om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

Om vid bokföringsbrott, som ej är ringa, den bokföringsskyldige inom fem år från brottet har försatts i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar, skall tiden räknas från den dag då detta skedde. Om den bokföringsskyldige inom fem år från brottet blivit föremål för skatte- eller taxeringsrevision, *skall* tiden räknas från den dag då revisionen beslutades.

försök till sådana brott *ska* de i 1 § bestämda tiderna räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt arton år. Detsamma *ska* gälla vid brott som avses i 6 kap. 1–3 och 12 §§ *samt i 2 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor* eller försök till sådana brott om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

Vid bokföringsbrott som inte är ringa ska tiden räknas från den dag då den bokföringsskyldige har försatts i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar, om detta skett inom fem år från brottet. Om den bokföringsskyldige inom fem år från brottet blivit föremål för skatte- eller taxeringsrevision, *ska* tiden räknas från den dag då revisionen beslutades.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

2. Bestämmelserna i 35 kap. 2 § och 4 § andra stycket tillämpas även på brott som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

BILAGA 4

Regeringens lagförslag

I proposition 2009/10:152 framlagda lagförslag. I detta betänkande behandlas lagförslaget endast såvitt avser 2 kap. 2 § BrB

1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § och 4 kap. 1 a § brottsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***2 kap.****2 §¹**

För brott som begåtts utom riket döms efter svensk lag och vid svensk domstol, om brottet begåtts

1. av svensk medborgare eller av utlänning med hemvist i Sverige,
2. av utlänning utan hemvist i Sverige, som efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här i riket eller som är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare och finns här, eller
3. av annan utlänning som finns här i riket och på brottet enligt svensk lag kan följa fängelse i mer än sex månader.

Första stycket gäller inte, om gärningen är fri från ansvar enligt lagen på gärningsorten eller om den begåtts inom område som inte tillhör någon stat och enligt svensk lag svårare straff än böter inte kan följa på gärningen.

I fall som avses i denna paragraf får inte dömas till påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är *stadgat* för brottet enligt lagen på gärningsorten.

De inskränkningar av svensk domsrätt som anges i andra och tredje styckena gäller inte för brott som avses i 6 kap. 1–6 §§, 8 § tredje stycket och 12 § eller försök till sådana brott, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

I fall som avses i denna paragraf får inte dömas till påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är *föreskrivet* för brottet enligt lagen på gärningsorten.

De inskränkningar av svensk domsrätt som anges i andra och tredje styckena gäller inte för brott som avses i 6 kap. 1–6 §§, 8 § tredje stycket och 12 § eller försök till sådana brott, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år. *Inte heller gäller inskränkningarna för brott som avses i 4 kap. 1 a § eller försök till sådant brott.*

¹ Senaste lydelse 2005:90.

4 kap.**1 a §²**

Den som, i annat fall än som avses i 1 §, *med användande av olaga tvång eller vilseledande, med utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med något annat sådant otillbörligt medel* rekryterar, transporterar, inhyser, tar emot eller vidtar någon annan sådan åtgärd med en person, och därigenom tar kontroll över personen, i syfte att personen skall

1. utsättas för brott enligt 6 kap. 1, 2, 3, 4, 5 eller 6 §, utnyttjas för tillfälliga sexuella förbindelser eller på annat sätt utnyttjas för sexuella ändamål,

2. utnyttjas i krigstjänst eller tvångsarbete eller annat sådant tvångstillstånd,

3. utnyttjas för avlägsnande av organ, eller

4. på annat sätt utnyttjas i en situation som innebär nödläge för den utsatte, döms för människohandel till fängelse i lägst två och högst tio år.

Detsamma gäller den som i sådant syfte som anges i första stycket,

1. till annan för över kontrollen över en person, eller

2. från annan tar emot kontrollen över en person.

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år skall dömas för människohandel även om inte något sådant otillbörligt medel som anges där har använts.

Är ett brott som avses i första- eller tredje styckena mindre grovt, döms till fängelse i högst fyra år.

Den som, i annat fall än som avses i 1 §, *genom olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med annat sådant otillbörligt medel* rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en person i syfte att han eller hon ska exploateras för sexuella ändamål, avlägsnande av organ, krigstjänst, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte, döms för människohandel till fängelse i lägst två och högst tio år.

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år döms för människohandel även om inte något sådant otillbörligt medel som anges där har använts.

Är ett brott som avses i första eller andra stycket mindre grovt, döms till fängelse i högst fyra år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

² Senaste lydelse 2005:90.

BILAGA 5

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § och 35 kap. 4 § brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

2 kap.2 §¹

För brott som begåtts utom riket döms efter svensk lag och vid svensk domstol, om brottet begåtts

1. av svensk medborgare eller av utlänning med hemvist i Sverige,
2. av utlänning utan hemvist i Sverige, som efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här i riket eller som är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare och finns här, eller
3. av annan utlänning som finns här i riket och på brottet enligt svensk lag kan följa fängelse i mer än sex månader.

Första stycket gäller inte, om gärningen är fri från ansvar enligt lagen på gärningsorten eller om den begåtts inom område som inte tillhör någon stat och enligt svensk lag svårare straff än böter inte kan följa på gärningen.

I fall som avses i denna paragraf får inte dömas till påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är *stadgat* för brottet enligt lagen på gärningsorten.

De inskränkningar av svensk domsrätt som anges i andra och tredje styckena gäller inte för brott som avses i 6 kap. 1–6 §§, 8 § tredje stycket och 12 § eller försök till sådana brott, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

I fall som avses i denna paragraf får inte dömas till påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är *föreskrivet* för brottet enligt lagen på gärningsorten.

De inskränkningar av svensk domsrätt som anges i andra och tredje styckena gäller inte för brott som avses i 6 kap. 1–6 §§, 8 § tredje stycket och 12 § eller försök till sådana brott, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år. *Inte heller gäller inskränkningarna för brott som avses i 4 kap. 1 a § eller 16 kap. 10 a § första stycket 1 och femte stycket eller försök till sådana brott.*

¹ Senaste lydelse 2005:90.

35 kap.**4 §²**

De i 1 § bestämda tiderna *skall* räknas från den dag brottet begicks. *Förutsätts för ådömande av påföljd att viss verkan av handlingen inträtt, skall tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.*

Vid brott som avses i 6 kap. 4–6 §§ och 8 § tredje stycket eller försök till sådana brott skall de i 1 § bestämda tiderna räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt arton år. Detsamma skall gälla vid brott som avses i 6 kap. 1–3 och 12 §§ eller försök till sådana brott om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

Om vid bokföringsbrott, som ej är ringa, den bokföringsskyldige inom fem år från brottet har försatts i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar, skall tiden räknas från den dag då detta skedde. Om den bokföringsskyldige inom fem år från brottet blivit föremål för skatte- eller taxeringsrevision, skall tiden räknas från den dag då revisionen beslutades.

De i 1 § bestämda tiderna *ska* räknas från den dag brottet begicks. *Om det förutsätts att en viss verkan av handlingen ska ha inträtt innan en påföljd får dömas ut, ska tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.*

Vid brott som avses i följande bestämmelser ska de i 1 § bestämda tiderna räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt arton år:

1. 6 kap. 4–6 §§ och 8 § tredje stycket eller försök till sådana brott,

2. 6 kap. 1–3 och 12 §§ eller försök till sådana brott, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,

3. 16 kap. 10 a § första stycket och femte stycket eller försök till sådana brott, om brottet avser skildring av barn i pornografisk bild och en tillämpning av första stycket inte leder till att möjligheten att döma ut påföljd bortfaller senare,

4. 2 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor eller försök till sådant brott, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

Vid bokföringsbrott som inte är ringa ska tiden räknas från den dag då den bokföringsskyldige har försatts i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar, om detta skett inom fem år från brottet. Om den bokföringsskyldige inom fem år från brottet blivit föremål för skatte- eller taxeringsrevision, ska tiden räknas från den dag då revisionen beslutades.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

² Senaste lydelse 2005:90.

2. Bestämmelsen i 35 kap. 4 § andra stycket tillämpas även på brott som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

BILAGA 6

Justitieutskottets yttrande 2009/10:JuU3y

Barnpornografibrottet

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har den 28 januari 2010 beslutat att bereda justitieutskottet tillfälle yttra sig över regeringens proposition 2009/10:70 Barnpornografibrottet.

Justitieutskottet yttrar sig dels över propositionen i de delar som berör utskottets beredningsområde, dels över tre motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2008 och 2009. Motionsyrkandena överlämnas – under förutsättning av konstitutionsutskottets medgivande – till konstitutionsutskottet.

Till yttrandet har fogats en avvikande mening (s).

Utskottets överväganden

Propositionen

Propositionen innehåller förslag som syftar till att åstadkomma en effektivare bekämpning av barnpornografibrott.

I propositionen föreslås bl.a. följande ändringar i brottsbalken. Det införs en ny form av straffbar befattningsform med pornografiska bilder av barn. Den nya befattningsformen ska bestå i att någon betraktar en barnpornografisk bild som han eller hon berett sig tillgång till. Vidare föreslås ett förtydligande av de omständigheter som ska kunna medföra att ett barnpornografibrott bedöms som grovt brott. Ändringar föreslås också i reglerna om svensk domsrätt och åtalspreskription när det gäller barnpornografibrott. Det förra förslaget innebär att kravet på dubbel straffbarhet avskaffas för brott av normalgraden som består i skildring av barn i pornografisk bild och för alla former av grovt barnpornografibrott. Det senare förslaget innebär att tiden för åtalspreskription ska räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år, om brottet är grovt eller av normalgraden och avser skildring av barn i pornografisk bild. Lagändringarna i dessa delar föreslås träda i kraft den 1 juli 2010.

Härutöver föreslås en ändring i brottsbalken innebärande att det straffbara området utvidgas för den form av barnpornografibrott som består i att skildra barn i pornografisk bild. Gärningsformen kommer därigenom att utan nuvarande begränsning omfatta alla fall av skildring av fullt pubertetsutvecklade barn under 18 år. Genom ändringar i de bestämmelser i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som undantar barnpornografiska bilder från dessa grundlagars tillämpningsområden ska det dessutom klargöras att vad som undantas är det som fortsättningsvis kommer att definieras som barnpornografibrott i brottsbalken. Dessa lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

Motionerna

I motion 2008/09:Ju379 (s) yrkande 18 (delvis) framförs ett yrkande om att barnpornografilagen bör skärpas. Vidare framförs i yrkande 19 (delvis) att det behövs bättre möjligheter till skadestånd för barn och ungdomar som utsatts för barnpornografi.

I motion 2009/10:Ju410 (c, m, fp, kd, v, mp) begärs att kravet på dubbel straffbarhet för barnpornografibrott tas bort.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts något motionsyrkande med anledning av propositionen. Utskottet har dock valt att här behandla tre motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2008–2009 som anknyter till lagstiftningsärendet.

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 1980 kriminaliserades det som barnpornografibrott att i spridningssyfte framställa pornografisk bild av barn och att sprida sådan bild av barn (se prop. 1978/79:179, bet. 1978/79:KU33, rskr. 1978/79:317).

Den 1 januari 1999 trädde lagändringar i kraft som undantog barnpornografiska bilder från tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens respektive tillämpningsområde samtidigt som ytterligare ett antal former av befattning med sådana bilder kriminaliserades (se prop. 1997/98:43, bet. 1997/98:KU19, rskr. 1997/98:214, bet. 1998/99:KU4, rskr. 1998/99:2). År 2005 höjdes straffmaximum för grovt barnpornografibrott till fängelse i sex år (se prop. 2004/05:45, bet. 2004/05:JuU16, rskr. 2004/05:164).

Regeringen redogör i propositionen för utvecklingen i rättstillämpningen och utskottet återkommer nedan till de frågeställningar som aktualiseras i det sammanhanget. Utskottet delar regeringens uppfattning att det nu finns anledning att överväga lagstiftningsåtgärder för att öka kriminaliseringens effektivitet. Som regeringen påpekar finns det även i övrigt vägande skäl för en reform på barnpornografibrottets område. I detta sammanhang bör särskilt framhållas den teknikutveckling som ständigt pågår på informations- teknologins område och som inneburit att det blivit både billigare och enklare att framställa, sprida, ta del av och lagra barnpornografiska bilder.

Regeringen föreslår att för den form av barnpornografibrott som består i att *skildra* barn i pornografisk bild ska det straffbara området omfatta bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under 18 år. För straffbar skildring av en fullt pubertetsutvecklad person under 18 år ska därmed inte längre krävas att åldern framgår av bilden och omständigheterna kring den. Utskottet instämmer i regeringens överväganden i denna del och vill i likhet med regeringen betona att en person vars pubertetsutveckling är avslutad men som ännu inte fyllt 18 år tillfogas en lika allvarlig integritetskränkning av att skildras i pornografisk bild som den som är mindre kroppsligt utvecklad och i samma ålder.

Utskottet ställer sig vidare bakom regeringens uppfattning att det är otillfredsställande att det numera finns straffvärda befattningsformer – exempelvis s.k. kvalificerat tittande – som inte alls eller bara med svårighet kan inordnas under den befintliga straffbestämmelsen. Utskottet välkomnar därför förslaget att även den som betraktar en pornografisk bild av barn som han eller hon berett sig tillgång till – utan att för den skull inneha bilden – ska kunna dömas för barnpornografibrott.

Av regeringens redogörelse för utvecklingen i rättstillämpningen framgår att det relativt sällan förekommer att domstolarna dömer för grovt barnpornografibrott, och när så sker kan enhetlighet i tillämpningen inte alltid spåras. Som regeringen anför är det naturligtvis särskilt angeläget att motverka efterfrågan på barnpornografiska bilder som skildrar grova övergrepp. Ett annat överordnat intresse är, som påpekas i propositionen, att skapa förutsättningar för en enhetlig och tydlig rättstillämpning. Regering-

ens förslag innebär att vid bedömande av vad som utgör grovt barnpornografibrott ska, som ersättning för det nuvarande kriteriet att brottet avsett bilder där barn utsätts för särskilt hänsynslös behandling, i stället anges att brottet avsett bilder där barnen är särskilt unga, utsätts för våld eller tvång eller utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt. Enligt utskottets uppfattning är förslaget i denna del väl avvägt.

Utskottet övergår häfter till att behandla frågan om preskription.

Att skildra barn i pornografisk bild är den form av barnpornografibrott som rymmer det starkaste inslaget av utnyttjande och gärningen får i det avseendet anses jämförbar med sexualbrott riktade mot barn. Som regeringen redovisar i propositionen gäller numera för vissa sådana sexualbrott att utgångspunkten för beräkning av åtalspreskription är den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år. Även utskottet anser att samtliga de skäl som åberopats för denna ordning (se bl.a. prop. 2004/05:45 s. 119 f. och prop. 1994/95:2 s. 23 f.) gör sig gällande även för barnpornografibrott som består i skildring av barn i pornografisk bild. Härtill kommer som regeringen anför att även andra skäl talar för att särbehandla skildringsbrotten i preskriptionshänseende. En förlängd preskriptionstid kommer enligt utskottets uppfattning att träffa just de fall av barnpornografibrott där skyddet av det enskilda barnet är det starkast framträdande intresset. Likaså bör man på så sätt kunna fånga in de gärningar som typiskt sett har ett högre straffvärde. Utskottet ställer sig därför bakom förslaget att när ett barnpornografibrott av normalgraden eller ett grovt barnpornografibrott avser skildring av barn i pornografisk bild ska preskriptionstiden räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år samt att det samma ska gälla vid försök till sådana brott. Av de skäl som regeringen anför ska dock den nya bestämmelsen inte tillämpas om en från brottstidpunkten beräknad preskriptionstid skulle löpa ut senare än den som beräknas från 18-årsdagen.

När det gäller frågan om den nya preskriptionsbestämmelsen ska gälla även för brott som har begåtts före ikraftträdandet vill utskottet anför följande. Det är som regeringen anför en etablerad grundsats att en lagändring som medför att preskriptionstiden för ett visst brott blir förlängd inte ska tillämpas på brott som begåtts före ikraftträdandet. Denna princip, som kommer till uttryck i 12 § brottsbalkens promulgationslag är, vilket också påpekas i propositionen, emellertid inte undantagslös. Utskottet har nyligen behandlat frågan om förlängning av preskriptionstiden när det gäller sådana brott enligt lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor som begåtts mot en person som inte fyllt arton år (se prop. 2009/10:50 och bet. 2009/10:JuU10). I detta sammanhang uttalade utskottet att möjligheten att göra avsteg från huvudregeln i 12 § brottsbalkens promulgationslag ska tillämpas med återhållsamhet. Utskottet vidhåller denna inställning, men anser att de skäl som regeringen anför i det nu aktuella ärendet är av sådan tyngd att lagändringen i denna del bör ges retroaktiv verkan. Sammanfattningsvis tillstyrker således utskottet att den nya pre-

skriptionsbestämmelsen ska gälla även för brott som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

I propositionen lämnas vidare förslag som innebär att det vid barnpornografibrott av normalgraden som består i skildring av barn i pornografisk bild och vid grovt brott oavsett gärningsform inte längre ska uppställas krav på dubbel straffbarhet för att svensk domstol ska kunna döma över brott som begåtts utomlands. Detsamma ska gälla vid försök till sådana brott. Inte heller ska svensk domstol vid dessa brott vara förhindrad att döma till påföljd som är strängare än vad som är föreskrivet på gärningsorten. Utskottet välkomnar regeringens initiativ i denna del och noterar att motion 2009/10:Ju410 är tillgodosedd med förslaget. Konstitutionsutskottet bör därför avstyrka motionen.

Regeringen föreslår också att den som – utan att det rör sig om grovt brott – framställer en pornografisk bild av barn inte ska träffas av förbuden mot skildring och innehav, om skillnaden i ålder och utveckling mellan den avbildade och den som framställer bilden är ringa och omständigheterna i övrigt inte påkallar att ansvar döms ut. Enligt utskottets uppfattning är den föreslagna undantagsregeln väl avvägd.

Regeringen gör i propositionen bedömningen att förslagen kan väntas leda till vissa mindre kostnadsökningar för rättsväsendets myndigheter, men att kostnadsökningarna ska finansieras inom ramen för befintliga anslag. Utskottet delar denna bedömning.

Motion 2008/09:Ju379 yrkande 19 (delvis) tar upp frågan om skadestånd till barn och ungdomar som utsatts för barnpornografibrott. Frågan om skadestånd till barn som avbildats i barnpornografiskt material har behandlats utförligt av 2005 års barnpornografiutredning (SOU 2007:54, s. 324 f.). Utredningens slutsats är att barn som är avbildade i pornografisk bild kan ha rätt till skadestånd vid barnpornografibrott. Enligt utredningens uppfattning får barns behov av ekonomisk kompensation i den här typen av mål anses tillgodosedda med den gällande lagstiftningen. Möjligheterna för det avbildade barnet att få annan ersättning vid barnpornografibrott än skadestånd och brottsskadeersättning bör enligt utredningen därför inte utökas. Utskottet ställer sig bakom denna bedömning och föreslår att konstitutionsutskottet avstyrker motionsyrkandet.

Sammanfattningsvis anser justitieutskottet, när det gäller de delar av propositionen som nu har behandlats, att konstitutionsutskottet bör tillstyrka propositionen. Motion 2008/09:Ju379 yrkande 18 (delvis) får anses tillgodosedd med förslagen i propositionen och bör avstyrkas av konstitutionsutskottet.

Stockholm den 2 mars 2010

På justitieutskottets vägnar

Inger Davidson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger Davidson (kd), Henrik von Sydow (m), Krister Hammarbergh (m), Margareta Persson (s), Johan Linander (c), Elisebeht Markström (s), Inge Garstedt (m), Helena Bouveng (m), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s), Otto von Arnold (kd), Mehmet Kaplan (mp), Anders Hansson (m), Maryam Yazdanfar (s), Helena Bargholtz (fp) och Christer Engelhardt (s).

Avvikande mening

Skadestånd (s)

Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Kerstin Haglö (s), Maryam Yazdanfar (s) och Christer Engelhardt (s) anför:

Vi ställer oss bakom de förslag till ändringar av lagstiftningen om barnpornografibrott som läggs fram i propositionen. Propositionen innehåller emellertid inga förslag för att förbättra möjligheterna till skadestånd för barn och ungdomar som utsatts för barnpornografibrott. Enligt vår uppfattning är detta en brist och regeringen bör snarast återkomma med förslag i den delen. Sammanfattningsvis anser vi att konstitutionsutskottet bör tillstyrka motion 2008/09:Ju379 yrkande 19 delvis.